

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

„Je pa že zopet tisti „politični sitnež“ šel par korakov z Ljubljane in zdaj se baha kakor da bi bil prišel iz Amerike.“ Tako bo morda kdo rekel zagledavši nadpis in — prav ima. Motil pa se bo, če misli, da bo od mene kaj posebno novega zvedel. Vse bo staro in celó domače. Od mene ni pričakovati, da bi o svojih potovanjih zvedel za kake nove zveri ali celó za nove dežele.

Kje so, kaj so Pehlice? Komur ta beseda ni znana, naj mu ob kratkem povém, da je to zemlja, ki se prične za Šmarno goro na levem bregu Save in se razprostira proti Grintovcu — kako daleč, sam ne vem in menda tudi drugi natančno ne. Gotovo je le to, da je na nji vsa Vodiška fara in še več vasi drugih fará. To kratko zemljepisno pojasnilo le zato, da ne bi kdo mislil, da so Pehlice v Ameriki ali še dalje kje.

Zasrbele so me zopet pete, da grem za par ur z Ljubljane. Kam? „Ves svet si že obletal, le v rojstni kraj te ni nikoli! Kaj se ti je ta zameril?“ Tako mi očita vest in ker sem imel tam tudi druge opravke, hajdi, v Gorensko stran, dokler gore ne stavijo mej. Po starem svojem načelu peš-hoje vzdignem tudi ta pot peté in jo mahnem proti Šentvidu.

Šentvid je vsakemu znan že po ranjkem blagem župniku, gospodu Blažu Potočniku. Da seme, ki ga je sejal, ni segnjilo, dokaz temu je vseskozi narodna vas, ki ima svojo čitalnico in za narodno reč posebno vneta dekleta. Kar me je ta pot veselilo, je bilo obilno cvetje na drevji — dokaz, da so ljudje pridno trebili gosenice.

Dober četrť ure od tod in tik za železniško postajo je vas Vižmarje, znana po slavnem taboru l. 1869. Za tem je pogorela, zato so poslopja rumenkasta po opečnih strehah, a drevja je malo, ga pač niso še zasadili. Tem lepše pa je polje tu okrog. Nekdanjo pusto „Vižmarsko gmajno“ so zasejali in zasadili, pod klanecem sem videl prav lep vrt mladih drevesec v najlepšem cvetju, s katerim je bila celó cesta potresena. Ob cesti proti mostu je več novih ali na pol dodelanih hiš. Pridnost povsod iz zemlje gleda. Tudi cesta je v lepem stanu.

Kmalu prideš do mosta „na Brodu“, kjer je znana narodna hiša Koširjeva. Nekdaj je bil tu brod pod Šmarno goro, potem je napravil Smleški graščak baron Lazzarini most, od katerega še zdaj mostnino pobira.

Vkrenivši v levo pridem do Tacnja, kjer je precejšnja obrtnija s hišnim orodjem in barigljami. Dokler še ni bilo železnice, so izdelovali tu sila veliko sodov in barigelj, katere so po Savi pošiljali navzdol. Zdaj pa delajo z Vižmarci vred večidel le za Ljubljanske trgovce s hišnim orodjem, a zaslužek je manjši. Drevje je bilo tudi tū v lepem cvetu, na njivah povsod obilna lepa rast.

Četrť ure od tod prideš v Šmartno. Tu ni nič posebnega, kakor lepa cerkev in pokopališče, za kar gre zasluga posebno sedanjemu župniku, prečast. gosp. Namretu, za cerkev in narod jako vnetemu rodoljubu. Na koncu vasi je nekaj peči, v katerih lonca žgó. Pod vasjo je do Gamelj več senožét, pa bolj močvirnih, skoz katere teče voda Gameljšca.

Od tod prideš v log o podnožji Šmarne gore. Jako prijetna je ta pot, senčnata, čeravno so že mnogo drevja izsekali. Poli dvanajstih je ura in iz Šmarne gore zadoní milo, a vendar močno véliki zvon. (Na Šmarni gori zvoni namreč vselej o pol dvanajstih.) Hilzerjev bron

se razlega po dolih in vse se odkrije ter zré kviško na goro k Mariji, katere mesec je ravno ta. Le kukavice, katerih je vse polno po zelenji v hribu, ne utihnejo, ampak pritrkavajo drugim ticam. Res čarobna naravna godba!

Stopiva dalje; odpre se pogled v „Pehlice“ in še s snegom ob vrhu zarobljene planine Grintovca ali Kamniške. Na desni zagledava vas Povodje. Tū je stara hiša Belčičeva, ki je stala še o tistem času, ko so divji Turki prihajali k nam. V tej hiši se je zgodilo ono, kar je bilo predlanskem v „Novicah“, da so namreč Turki vjeli gospodinjo ter jo gnali na Turško, da jim je kruh pekla. Zdaj je izmrla rodovina, posestvo je bilo prodano in mlinar, ki je kupil hišo, jo je podrl — menda lani. Škoda za tako starinsko poslopje, čegar zidovja so bila taka, kakor se vidijo hiše narisane v Valvazorji. Turki niso razdžali zidovja, sedanji gospodar ga je; zdaj vidiš tam le še kup kamenja. Žalostno!

Prideva na Skaručno. Cerkev „pri sv. Luciji“ je daleč znana božja pot. Stara je že, še v Valvazorji je narisana. Prej je bila črna, pozneje so jo pobelili, a po tem je zgubila svojo starinsko podobo. Imenitna je pa gotovo razen tega še tudi po svoji „fresko-maleriji“, ki predstavlja mučenje sv. Lucije. Na oboku se bere številka 1629. Kamen v cerkvi pripoveduje, da je cerkev blagoslovil grof Barbo. Kdaj je zidana, se ne vé, vsaj jaz nisem mogel tega zvedeti. Pred par leti je stala tū še velikanska lipa, viša od zvonika, ki je tudi v Valvazorji še videti. Bila je vkljub silni starosti trdna, stala bi bila lahko še leta in leta; a posekala jo je nevednost in zdaj stoji že marsikatera podoba iz nje izdelana v kaki cerkvi ali kje drugje. Deblo je bilo debelo, da so ga komaj trije močje objeli. Okrog cerkve so še zidovi, od katerih so bili ljudje odnosili za svoja poslopja kamenje. Bil je to tabor zoper Turke, v sredi njega sedanji trdni zvonik, ki je stareji od cerkve. Na južni strani cerkvenega zidu je velikanska podoba sv. Krištofa, ki Jezusa nese čez vodo, za palico ima velik hrast. Ta podoba, enaka po delu onim po cerkvi, se že od daleč vidi; prestala je že mnogo neviht, dež jo je pral, a je še vedno enako živa. Naj omenim še to, da so črni zvonik dolgo belili, ker se je kmetom „pregrd“ zdel; a barva je ostala še le, ko so jej olja primešali.

Po tem kratkem popisu podajva se v vas. Žejna sva in morda tudi lačna. Tu je gostilnica Ingličeva, zdaj znana že Ljubljancanom, ki o nedeljih in praznikih gredó dalje, kakor do Šiške. Gostilničar Matevž Sršen (v Kamniku so ga dolgo pisali „Sehrschön“) je pošten naroden mož, gostilnica njegova dobra in ne predraga. — Ta vas je bila pred več leti pogorela, zato vidiš večidel zidane in z opeko krite hiše, drevja pa še malo, tem več pa lepega polja.

Memo znamenja, s podobami svetnikov okinčanega po kmetiškem samouku, prideš v Polje. Tudi ta vas je bila pogorela, tedaj se zeló nova vidi. A žalostno! Drevja je pač še, kar ga je po požaru ostalo, a še to je golo, do malega brez cvetja. Zavzet nad tem prašam posestnika, ki ima lep vrt, kaj je temu vzrok.

„Gosenice so vse požrle“, je odgovor.

„Zakaj jih pa niste potrebili?“

„Kaj pomaga trebiti meni, če pa sosedje tega ne storé“, odgovori mož.

Je že križ. Deželni zbor je sklenil postaviti o preganjanji mrčesov, a kaj pomaga, če nihče ne gleda na to, da bi se ta postava spolnovala! Vrh tega sem v tej vasi zvedel, da le otroci kaj beró. Če potem prav otrok dobí v roke kak časnik, kako podučno knjigo in pové odraščeni, kaj bi bilo dobro in koristno, pravijo:

„Kaj vé otrok! Ko sem jaz oral, vrt gleštal, sejal in sadil, kje je še bil!“ — Se vé, od takih ljudi odleti vsak poduk, zato jim snedajo gosenice vrte in zelnike, zato je žito redko, čeravno polje mastno, rodovitno, zato oboža hiša za hišo — posebno pri sedanjem hudem davku.

Ozrem se nazaj in zagledam vas Repnje; nekdam se ni videla tako dobro, zakrival jo je gozd. A ta je zginil, mesto visokih smrek, lepih borovcev, zelenih bukev in košatih hrastov seže tvoje oko čez nizko grmovje, ješevje in trnje. Kdaj bo iz tega zopet gozd! Res, da kmetič, kedar letine ni, za davek in svoje potrebe ne dobí denarja, kakor iz hleva in gozda, a kaj bo, če se bodo gozdi tako brili, kakor je to v Vraščici in Repenjskem hribu! Že se delajo plazi, kepa zemlje gre za kepo navzdol, kažejo se gola rebra, katerih se ne prime več drevesno seme; Kras se tudi že na Gorenjsko pomika. Sedanji prebivalci imajo še drv, lesa in stelje, a kaj bodo imeli sinovi, vnuki? Drevje ne raste tako obilno, kakor ljudje.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem.

Priredil M. Molek.

*Turki vdruhič pri Dunaji. (1683.)**

(Dalje.)

Bitva, jako krvava bitva še ni bila odločena, zmaga je omahovala — Kara Mustafa vendar mislil se je zmagovalca. Vojvoda Lotrinški, prepričan, da zdaj velja ali nikdar — zapové z vso silo napasti desno Turško krilo ter vzame glasovito veliko baterijo pri Döblingu. Še celó velika reduta (vtrjeni nakop), zavarovana z desetero topov (imenujejo se še zdaj „turške šance“), se zmagovalcem ni mogla ustaviti. Poljaki pričeli so lože dihati in lotila se jih je neizrekljiva želja nad Turkom maščevati se. Kralj njihov je z lastno roko posekal več Turkov in eno turško zastavo vplenil. Mejni grof Badenski je prodril z nekaterimi trumami dragonov do nakopov pri „Škotskih vratih“; pogum so si dajali s trobentami in pavkami. Stahremberg mu pride iz mesta naproti in mu obljubi, da hoče Turške nasipe s silo napasti.

Prvemu naskoku iz mesta so se Turki hudo ustavili, obrnili nekoliko topov še proti pomočni kristijanski armadi. Al strmite! Turkov se nagloma polasti neka čudna bojazen; zastonj se trudi véliki vezir vstaviti jih pri Šent-Urhu le za kake pol ure. Vse križem beži, kodar in kamor kdo more, nered bil je velikansk. Bežali so čez Dunajske gore, da so jih komaj peté dohajale; pobrisali so jo bili blizo do mesta Gjurovega (Raab) na Ogerskem.

Napad Lotrinžanov je bil odločilen. To se je godilo ob pol petih zvečer; ob 6. je bila bitva že popolno odločena. Prav za prav je v štirih urah bilo vse pri kraji, ker se je splošni boj začel ob dveh in je trajal do šestih. Avstrijanci in Saksonci pa so se s Turkom ves dopoldan in pa popoldne bili na levem krilu. Turka je padlo kakih 25.000 pod kristijanskim mečem; kar je še živega ostalo, podila sta ga dva Avstrijska polka dragonov do Fiše; trudnost in tema ste tudi temu konec storili.

Vojvoda Lotrinški je s svojimi še celo noč na nogah bil; pobočnika (adjutanta) svojega grofa Auer-

sperga pa poslal k cesarju v Dürnstein pri Kremsu z veselim poročilom sijajne zmage. Plen, ki so ga kristjanje dobili, je bil silen; dobili so 370 topov, véliko zastavo prerokovo, več družih manjših zastav in konjskih repov in pa 15.000 šotorov, v nekaterih so našli še jedila na mizi in kruh v peči.

Najboljši plen pa, to je, Kara Mustafov šotor, vreden do dva milijona, dobil je Poljski kralj Sobieski. Šotor je bil krasno olepšan z zlatom in srebrom pa z drazimi kamni; vrh tega je dobil še lepo vojno orožje njegovo, drago opravljenega konja, skrivno pisarno in v njej pisma zeló važna, iz katerih je bila razvidna Magjarska nepoštenost pa tudi Francoska umazana politika do Avstrije. Ko je bil Ludevík XIV., kralj Francoski, zvedel, da je Dunaj rešen, se je silno prestrašil; — prekanjenec je upal, da bodo Nemci njega pomoči prosili, ako Dunaj pade; potem bo napal Turka in nastopil cesarski prestol kot rešitelj Nemčije!

Celih 12 tednov zaprti Dunajčanje so se 13. dne septembra, ko se je jelo daniti, zopet enkrat iz mesta podali v sovražnikov tabor. Ker so bila mestna vrata še zapahnjena, skakali so čez podrtine; vse je iz mesta vrelo, kar je le moglo, nadjaje se silnega plena, in res motili se niso. Toliko je bilo nakopičenega vsakovrstnega blagá, da so vojaki, ko jim je bilo dovoljeno pleniti, le gotov denar in druge dragocenosti pobirali, vse drugo pa Dunajčanom pustili.

Zdaj se je še le prav očitno pokazalo, kako so Turški častniki za-se skrbeli, ubogi prostak pa je moral stradati.

Dobili so do 20.000 bivolov, volov, velbludov in mul; do 10.000 ovác; 100.000 maltrov rži (en malter 192 vaganov), polne zaloge kave, sladkorja, medú, olja, riža, zabele, pavole, usnja in kožuhovine; zraven še neizmerno veliko orožja in druge priprave za vojsko.

Ko so hišni gospodarji iz mesta na razvaline prišli, marsikdo ni vedel, kje je njegova hiša stala; marsikdo pa v svojih kletih in shrambah je toliko blaga našel, da si je veliko lepšo hišo sezidal, kakor jo je poprej imel. Nekateri so prav obogateli s tem blagom. Prebivalstvo se je zeló zmanjšalo, kajti vojska in kuga je vzela kakih 44 viših častnikov in družih do 20.000.

Pričelo se je bilo po dolgem in britkem obleganji čisto novo življenje.

Ko je vse iz mesta šlo pobirat, kar je bil Turek pustil, šel je na plen tudi škof Kolonič. Čuden zaklad je našel — do 500 zapuščenih krščanskih otrok sirot, katerih stariše je bil dal pomoriti neusmiljeni véliki vezir še pred vojsko. Škof je postal pravi oče tem sirotam. Pa še nek drug plen je našel — ranjene in nalašč neusmiljeno poškodovane vojake. Tudi te je tolažil in jim pomoči oskrbel.

13. septembra zjutraj so se Štubenska vrata najprej odprla. Stahremberg in drugi generali so jezili v sovražnikov tabor, v šotor vélikega vezirja h kralju. Sobieski mu pride naproti, objame ga pri srčno, poljubi in pozdravi kot „viteza junaka in brata“; potem sta skupaj ogledovala strašanske nasipe in podkope, ki jih je bil Turek napravil. Stahremberg se ni mogel načuditi, ko je videl, kako junaško ste se branili trdnjavi cesarska in lebeljska, — kako so znamenitnejše ulice bile vse prekopane, zadelane in z verigami preprežene, poprejšnjim prav nič podobne. Vrla junaka sta jokala, ko sta videla podrte najkrasnejše palače, razrušene lepe hiše meščanov, — ko sta videla, koliko je trpel cesarski grad, koliko častitljiva cerkev sv. Štefana — priča dosti veselih, še več pa žalostnih dni, — kako so mrtva trupla sèm ter tjà ležala, ker ni bilo mogoče vseh pokopati.

*) Nadaljevanje članka v 13. listu „Novic“.

iz suhega ječmena dobimo dobro pijačo, in koliko trpi ubogi ječmen, predno je tako podelan, da se sok njegov v mokri obliki prilaga suhim grlom.

Kdo je prvi kuhal iz ječmenovega zrna pijačo, se za gotovo ne vé. Pač figurira tu neki Gambrin, katerega so Nemci povzdignili do kralja — se ve da le do „kralja pivcev“; al znano je, da Nemci radi vse pomembnejše iznajdbe prisvojajo sebi; isto tako jim je Nemec vsak, kdor je kaj koristnega iznašel, če prav je bil po rodu Slovan, Francoz ali celo Kitajec. Le čast iznajdbe žganja prepuščajo Rusom, čeravno je gotovo, da pačijo ga oni in Francozi največ. Ruska „vodka“ je gotovo boljša od Nemškega „fuselna“ in Francoskega „likêra“.

Pivo mora biti že starodavna iznajdba, ker strokovnjaki kakor Balling, Habicht i. dr. trdijo, da so ga že stari Egipčani zelo obrabljali, da tedaj nikakor ni dokazano, da bi ga bil iznašel Gambrin, ki je bil neki Burgunški knez.

To le za uvod.

Moj namen nikakor ni, dražiti koga ali celo trditi, da je pivo iznašel kak Slovenec ali vsaj Slovan; jaz mislim le vstreči marsikomu s popisom, kako se napravljata ta dobra pijača v največji pivarni na Kranjskem, v pivarni bratov Kozlerjevih v Ljubljani, ki ni le na čast, temuč tudi na korist deželi.

Pivarna bratov Kozlerjevih je bila zidana leta 1867. in napravljena po najnovejših iznajdbah in skušnjah ter je v tem obziru izgledna lahko vsaki drugi, kar jih je v Avstriji. Poslopje obstoji iz srednjega dela, v katerem je varilnica (kjer se pivo kuha), zraven pa prostor za stroje (mašine), v katerem je parni stroj in parni kotli, in iz dveh postranskih delov; v desnem so hrami za ječmen in slad in cimnica, v levem pa kleti za ježanje ali madenje in nad temi hladilnice. Tik teh so podzemeljske kleti, kjer je pivo shranjeno v sodih, in ledenice.

Podajmo se zdaj v te prostore in pogledimo po vrsti, kako iz ječmena postane pivo.

Najprej je treba napraviti slad. Za to namenjeni ječmen se po vlakcu (ki se tudi po svoji podobi imenuje „pater noster“) in po porivalcih ali potiskalcih spravi kviško do čistilnega stroja. To je sila važen stroj, ki čisti ječmen in izvrže vse, kar ni pripravno za slad. Da se more napraviti enakoličen in dober slad, je treba le dobrega in težkega ječmena, ki tehtata 74 do 76 funtov vagan in ki je rasel ves v enem kraju, skoro bi se reklo, na eni njivi. Čeravno se ječmen že pri mlatvi očisti s prevejenjem in retanjem, vendar ne odpadejo še vsa tako zvana gluha zrna. Taka, ker niso popolnoma dozorela, majhna, niso za seme in ne kalé, zato pa tudi za slad niso. Ta zrna mora previdni pivarničar odstraniti, in to opravlja čistilni stroj, ki obstoji iz vreten in drotenega sita; vretena izmečejo vsa predrobna in snitjeva zrna in tako pridejo le debela, težka in popolnoma zdrava zrna v zgornje shrambe ali skednje (kašče), kar pa odpade, je dobra krma za živino. Kar se ječmena za enkrat dene v sladenje, mora biti ves iz enega kraja, da ves ob enem kalí; če bi pa bil iz raznih krajev, bi ta kalil prej, oni pozneje prav po tem, kakor je dozorel tu ali tam, in tako bi se slad spridil.

Iz zgornjih shramb gre potem očiščeni ječmen po cevih do namaka, to je, kadí, kjer se namaka po 42 do 48 ur v čisti vodi; voda se mora večkrat odtočiti in ječmen zaliti z novo. Iz kadí se spusti namočen ječmen v cimnice pri tleh, kjer začne kaliti. V ta namen se naspé na kupe po 30 do 40 cm. visoke, pa ga je treba večkrat preobrniti, da ves enako kalí. To traja po 8 do 10 dni, potem je zrno popolnoma ska-

ljeno, naredí se koreninica in cim. Kar se naravno z vsejanim ječmenom godi v zemlji, to se godi tukaj na umetnem potu. Tako pripravljeno zrno se imenuje „zeleni slad“. Od tod se po posebnem vlakcu spravi na sušilnico, kjer se po hudi gorkoti kal umori in se zrno tako pripravi, da se zamore hraniti do tje, ko se porabi. Sušilnica ima dva oddelka, drugega nad drugim; tla so železna in prevrtana, a luknice ne tako velike, da bi zrnje skoz padati moglo. Gorkota znaša 60 do 70 stopinj R. in prihaja iz peči pod sušilnico po železnih cevih in vzame zrnem mokroto. Da se pa slad še bolj posuši, se spusti čez kakih 24 ur iz zgornjega oddelka na spodnjega, se vsake 3 do 4 ure premeša in čez 24 ur je popolnoma posušen.

Po dosedaj popisanem ravnanju z ječmenom se iz kisline, ki je v zrnju, naredí sladkornina in odslej se ječmen imenuje slad, ker nima več kalilne moči v sebi. Slad se dá narediti tudi iz ovsa, pšenice, turšice (koruze), riža itd., vendar je ječmen najboljši za to, ker ima v sebi veliko več sladkorja, kakor vse drugo žito.

Pri sušenju že odpade od zrna koreninica in kal, vendar slad od tod gre po porivačih še do stroja za čiščenje sladu, kjer se popolnoma očisti.

Tu odpadle sladne kali so prav dobra piča za prešiče, še boljše pa za govejo živino, ker so sladke in imajo v sebi veliko beljaka; ravno zato so boljša krma ko otrobi. Po Nemškem in Českem živinorejci to prav dobro vedó, zato plačujejo sladne kali dražje ko otrobe. V Pragi na pr. zdaj velja 100 kil 4 gold. 50 kr. do 5 gold., otrobi pa so skoro za 1 gld. cenejši. Za krmo je treba kali po 10 do 12 ur v čisti vodi namakati, da začno vreti, potem se dajo prešičem ali same ali pa med drugo krmo, goveji živini pa z rezanico (škopo) zmešane.

Vrnimo se nazaj k sladu. — Iz čistilnice pride slad, kar ga je namenjenega koj za kuho, po porivaču v mlin, ki je nad varilnico; tukaj se zmečka ali prelomi (a ne zmelje), potem se spusti dol v čebre za žontanje. V varilnici ali kuhinji (katere videti je prav zanimivo, ker je napravljena po najnovejših iznajdbah), se prične še le prava kuha. Najprej se slad v obširnem čebru dobro premeša in raztepe, da se naredí žonta, potem pride v kotel, kjer se kuha s hmeljem, na hladilnice in slednjič v klet, kjer se sam prekuha ali vre. (Dal. prih.)

Popotne črtice.

Na Pehlicah.

(Dalje.)

Naj pri vasi Repnje nekoliko postojim. Vas se razteza o podnožji griča, v čegar sredi je videti cerkev sv. Tilna. Obdana je še zdaj z močnim zidovjem, ki je le proti jugu znižano. Tudi tu je bil nekdanj tabor v brambo Turkov, močni zvonik mu je bil vogel. Spodej pod cerkvijo je gradič, nekdanj gotovo pristava Repenjskega grada (Reitelstein), ki se v Valvazorju še vidi narisano. O začetku tega stoletja je ta grad še stal, pa so ga popustili, vaščani so zidovje razkopali in s kamnjem si zidali hiše. — Gradič pod cerkvijo je sedanja blaga posestnica Katarina Šporn (po domače Jerajeva) priredila za samostan oo. Jezuitov, zidala cerkvico tik njega in ga darovala jim v last, dokler bi v njem bivali. A „liberalna“ èra jih je pregnala iz dežele, zdaj stojita gradič in cerkvica osamljena. — Par sto korakov od gradiča je hiša Ocepkova, dom slavnega Kopitarja; rodovina se še zdaj tako piše. Pod

vasjo je lepo rodovitno polje, po vasi veliko sadja, vse v najlepšem cvetu.

Toda naprej proti „Šinkovemu turnu“. Pot gre po polji, kolovozna pot, na vseh krajih hrastovi logi, zeló izsekani; le šibka debela molé kviško z redkimi vejami. Narava je lepa, vse zeleno, tiči pojó, da je veselje. Tudi jaz si hočem eno zažvižgati — kar se mi žnabli skremžijo, oko mi postane oblačno. Da, tu je, kjer je dobil smrtni udarec — moj brat. Napadel ga je nekdo zavrato in pobil ga s kolom. Ravno pri „Pavovi lipi“! A tudi te starodavne lipe več ni, le štor še priča, da je nekda bil; iz štora pa poganja veliko mladik, želečih luči in življenja. A tudi te bodo padle, pokončane po ljudéh ali živini. Stare lipe ni več, mojega edinega brata ni več. Obriši si solze, brat, in idi dalje!

Ob potu proti Mengšu stojite dve mali, a stari vasi: Vesce (Vasica) in Selo. Iz teh je nekaj ljudi domá, ki Kranjski deželi ne delajo sramote. Imenoval jih ne bom. Po tem ste vasi Utik in Šinkovi turn, zadnji stara vas z gradom, ki je zdaj menda lastnina „slavnega“ Kamniškega župana Keceljna, ki ga je boje podedoval po svojem očetu Kühlnu, po katerem se je prej tudi imenoval. Zgodovina tega grada ni znana, a moral je imeti mnogo posestva, ker je ne daleč od njega še bajer (ribnik), ki je pa zdaj skoro popolnoma zapuščen. Ves ta kraj je zasajen z obilim drevjem; slišal sem mnogo slavčkov, kukavic, kobilarjev in drugih drobnih tičkov, sadno drevje povsod v najlepšem cvetju. Cesta izvratna, hvala novemu Vodiškemu županu! — Tu sem nekoliko postal, ker mi je bil kraj prelep. Tičice pevalice imajo res dober okus, da si zbirajo najlepše gaje za stanovanje svoje.

Do zdaj ves dan nisem prišel z nikomur v kak poseben pogovor, ker so me noge gnale naprej in le naprej. Dan je bil lep, le nekoliko soparen, ker je popoldansko solnce vleklo soparico iz namočene zemlje. Ko pa se zavijem ob meji Vodiške fare proti Mengšu v hosto, vstane ob cesti gospósk človek, ki je menda ondi počival. V roki drži torbo, kakor navadni trgovski potovalci. Če bi bil jaz boječ, bi bil marsikaj mislil o človeku, ki tako nenadoma pred mano iz zemlje zleze; a ker to ravno nisem, ga ogovorim in prašam, kam da se je namenil. Možicelj me debelo pogleda, potem pa odgovori nemški (jaz sem ga namreč ogovoril slovenski): „Mar v tej čudni deželi ne zna nihče nemški — še taki ne, ki imajo brado, očala in gosposko suknjo?“

Prvi hip nisem vedel, kaj bi mu odgovoril. Potem se pa na ves glas zasmejem in pravim nemški: „Kako da se Vam zdi to čudno? Če naši ljudje pridejo tje, kjer ste Vi doma, bodo li dobili na slovensko vprašanje slovenski odgovor?“

„Naš jezik je nemški — mi odgovori — kdor k nam na doljne Avstrijsko pride, mora znati nemški, če ne, naj ne hodi k nam.“

„K nam pa naj ne hodi, kdor ne zná slovenski“, mu zavrnem — „tako smo si bot. Dovolite mi vprašanje: kaj pa vas je prineslo k nam?“

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem.

Priredil M. Molek.

Turki vdrugič pri Dunaji. (1683.)

(Konec.)

Tako sta šla od kraja do kraja, naposled sta prišla po Koroški cesti na „Novi trg“ ter šla v Avguštinsko

ali cesarsko cerkev; tukaj je Sobieski bil pri sveti maši v Loretski kapeli. Po dokončanem tem opravilu hitro stopi pred véliki altar ter na glas zapoje „Te Deum“! — Poljaki in nazoči duhovni pa so hvalno pesem do konca peli.

Hudo streljanje in strahovito bombardovanje v mestu slišalo se je noter v Dunajsko Novomesto, da! še celó na Štajarske planine; zdaj pa, ko je nagloma vse potihnilo, pa nihče ni vedel, zakaj, prešinjala sta prebivalce po deželi in po planinah strah in groza! Mislilo se je sploh, da Dunaj, pribežališče kristijanov, glavno mesto države, padlo je Turkom v roke. Neko veselo upanje preplašenim bilo je le to, da je zagromelo 300 topov z nasipov ob enem, ko se je pela zahvalna pesem.

Kralj in knezi njegovi prišli so iz cerkve močno ginjeni veselja; kralj je poljubil vsakega, kdor koli mu je nasproti prišel. Čez več tednov so zvonovi zopet veselo zapeli. Veselje je bilo nepopisljivo. H kralju hitelo je vse, poljubovalo mu roke, še čevlje in plajšč; gnječa je bila tolika, da se je moralo to počenjanje prepovedati pod smrtno kaznijo.

Vojvoda Lotrinški se je preselil s svojo vojno iz okuženega Turškega tabora v Šent Marks; od tukaj so se čete razprostrle do Simeringa in Švehata in na večer je tudi kralj k njim prišel. Vojvoda in Stahremberg pa sta šla v Nusdorf cesarja sprejet, ki je bil 14. septembra zjutraj tje prišel; ko je jahalskozi Turški tabor, gromeli so topovi; pri Štubenskih vratih ga je pozdravilo mestno starešinstvo, izročilo mu ključe mesta, ki je v toliki nevarnosti bilo in branilo se tako junaško ter ga rešilo Turškega barbarstva.

Na mestu, kjer sta se bila sošla in objela cesar Leopold in Sobieski, stoji piramida.

Drugi dan se je Leopold zopet v Linc podal in nekoliko časa ondi ostal, da so podrto cesarsko poslopje nekoliko pozidali, popravili tudi drugo, ulice pa počedili.

Sobieski in Lotrinžan sta šla počasi za Turkom do mesta Gjurovo na Ogerskem.

Dobri delavci so plačila vredni. Stahremberg je bil v čast maršala povzdignjen, je postal državni minister, sicer pa še prejel 100.000 tolarjev, lep prstan, v svoj grb — stolp sv. Štefana. Papež Inocencij XI. se mu je zahvalil v posebnem pismu v imenu vseh zapadnih kristijanov. Poslanec iz Madrida, glavnega mesta Španjske, prinesel mu je red zatega runa (gol-dene Vliess). Tudi Dunaj se mu je hvaležnega skazal, ker je oprostil njegovo hišo davka za vse čase; obdarili so ga na to še Avstrijski stanovi.

Viteški škof Kolonič in ob enem tudi Ksimen in Karol Boromej dobili so iz Rima klobuk kardinala. Obdarjeni so bili še nekateri deležniki mestnega sveta z zlato verižico s cesarsko podobo ali pa so bili povišani v žlahni stan.

Sultan je v Beligradu željno pričakoval, kaj se je z Dunajem zgodilo. Nadjal se je veselega poročila in že so se delale silne priprave v Drinopolji (Adrianopelu) in Štambulu (Carigradu), kako bi slavnostno sprejeli zmagovite Turke, ko se povrnejo domú. Lepa nada pa je Turčinu splavala po morji! Dolgo se niso upali sultanu sporočila poslati, ki je bilo došlo že 16. septembra, kaj se je 12. septembra pri Dunaji godilo.

Ko pa se je zvedela bridka novica, se je po vsem Turškem cesarstvu pričela strašna morija. Poklati se je imelo vse, kar nosi kristijansko ime! Priljubljenec sultanov, Kara Mustafa, sam bil je v veliki nevarnosti.

Ko so Turki prišli do Bude (Ofen), je sultan armadi Turški zapovedal, naj se zoperstavi cesarskim in Poljakom, od katerih so se bile druge trume nemških

dendron hirsutum), opominovaje te, da si že precej visoko prilezel. Pred seboj ne daleč imaš Mačevsko sedlo; na desni štrlé v zrak strme skalnate pečine malega Grintovca, na levi pa se pred Storžičem ponižno dviga čez polovico z drevjem obraščena Grebenica. Za dober streljaj od Mačevske koč, kjer je druga zelena rován, vije se stezica v polukrogu proti zahodu skozi gosto bukovje in v polni uri hodá si pri Bašeljki koč, stoječi na zeleni vegasti planoti Grebeničnega hrbta. Nekaj stopinj od koč do roba ima človek iznenadni razgled na Storžič, ki se mu tu v vsi svoji velikosti prikaže. Od roba, kjer je skalnata odprtnina podobna vratam, se gre nekaj korakov navzdol, potem čez peščeni plaz in na to, ker se stezica deli v dva hodá, ali po gorenji, ker človek polagoma zmirom više in više leze in memo tega pred dospe k bistremu, iz skalnate razpoke curečemu studentku, ki je žejnemu jako zaželen. Od todi se vije stezica naravnost počez in se zedini z doleno pri drugem, malo pod Bašeljskim sedlom izvirajočem studentcu. Še nekaj stopinj in v sedlu si, od kodar veselo gledaš na Koroško in v podstoržičevo dolino.

Iz sedla se gre zdaj nekaj časa na severni strani Storžiča in začena se strmejši, ter težavnejši pot; treba je namreč stopati hudo navkreber, plaziti se čez navajeno kamenje, preriti tu in tam po tleh plazeče gostoruševje ali cretje (*Pinus Mughus*); vendar ves ta zoperni pot je brez vsakršne nevarnosti, po katerem pripopihaš na grebenasti rob, potem pa ob skalovji poševno na kadunjasto, z lasnato travo obraščeno strmino in po njej naravnost na goli vrh Storžiča. Od Bašeljskega sedla do vrha je kake dve uri plazenja. Kdor je močnih kit v nogah in nemoljavih pljuč pride po tem potu od Tupališke pošte v kakih 5 urah na Storžič.

Razgled s Storžiča je jako veličasten. Se obrneš proti izhodu, vidiš na oni strani Kokriške doline velikansko Kočno (2540 m.), čez katero siviglav Grintovec (2558 m.) in Skute (2520 m.) kukati. Se zasučesh proti severu ter pobesiš očesa v globočino, občuduješ na desni strani romantično dolino pod Storžičem, ne levi pa vrtoglave propade in drugo dolino, stegujoča se do Tržiča, obé z mnogimi naselbinami, katere v dolinski ravnici in po rebrih stojé. Odprta ti je pred očmi izvišena Jezerska rován v kotu z Virnek-Grintovcem (1648 m.). Pred seboj imaš Javornik vrh, Stegunek vrh, Ljubelja, raztegnjeno Košutno (2092 m.), z golim Obirom na strani in v daljni daljavi objemajo obzorje razne Koroške in Štajerske planine. Nepopisljive krasote je pa razgled proti severu-zahodu in naravnost proti zahodu. Smelo bi se trditi, da, kar iz bližnjega Grintovca na to stran vidiš, ni v nobeni primeri s tem, kar s Storžiča ogleduješ.

Pred vsem prezreš tu celo dolgo vrsto Karavank, iz čigar pogorja se gora čez goro dviga: Zelenica, Stol (2230 m.), Kočna, Golica, Rožica, Kepa, Bašica in na desni strani za njimi se ti kažejo Dobrač in Veliki zvon, stoječa ob Zilski dolini na Koroškem. Se obrneš naravnost proti zahodu, se ti razgrinja pred očmi panorama čudapolne lepote. Z enim pogledom objameš pogorje Juliških planin, v katerem okrog svojega sivega očeta, orjaškega Triglava (2864 m.), drugi velikani kipé v zračne višine: Babji zob ali Mangart, Zebnik, Kamenvrh, Prisank, Razorka, Jezero, Špik, Martuljek, Rogica, Rujovina, Krn, Črna prst, in med Draškim vrhom in Vogatinom se ti blišči vrh gore Kanina.

V rajski lepoti se ti kaže tudi planjava na to stran. Kakor na mizi imaš pred seboj razgrnjeno vso Go-

rensko stran (v ožjem pomenu) od Kranja notri do Most, kjer se stisne v romantično dolino, segajočo do izvira Korenske Save in še dalje do Belepeči. Že z bistrim očesom, še bolje pa z daljnogledom lahko spremljaš ne samo tek Korenske Save, kakor sreberni pas vijejoča se najprej doli po dolini, potem pa pri Bodežčah združena z Bohinjsko sestrice valivša se dalje proti Kranju; marveč tudi Rudolfovo železnico izpeljano poleg nje. Enako tudi prav lahko šteješ mnogo vasí in cerkvá, stoječih na tej marljivo obdelani planoti; in da se nad lepoto tega kraja ne moreš čisto nič pritožiti, ti blišči naproti tam v kotu pod gorami Bleško jezero sè svojo vabljivo okolico. Zares! že samo ta pogled na Gorensko stran povrne preobilno ves trud, ki ga prestane človek plazeč se na Storžič.

(Konec prihodnjič.)

Popotne črtice.

Na Pehlica h.

(Dalje.)

Ko se sprehajava po mestu, se je bilo nebo razjasnilo in solnce pogledalo skozi megle, kakor da bi hotelo tudi videti Keceljnov obraz. Mi dva pa napreževa in se odpeljeva nazaj proti Mengšu. Vožnja je bila skoro prekratka, ker je svet v pomladanski obleki tako lep. Zvečer se zaletim tudi nekoliko k gosp. župniku, jako prijaznemu možaku, potem pa hajdimo spat!

Spat? O ne! Ura je komaj devet. Jaz nisem šel iz Ljubljane, da bi spal. Spite, prijatelji, naj spi ves svet, a jaz ne še. Saj je v Mengšu tudi „kazina“, idimo tje, da vidimo Mengiške „kazinôte“. Bomo videli, kaj bo. Že sem pred Staretovo pivarno, že sem na pragu, že za mizo. Pivo dobro, mrzlo, prilega se. Za drugo mizo sedí nekaj mož, Mengšanov. Prav krepke gorenjske postave, obrazi pošteni. Od kod vraga me poznajo? Saj se ne spominjam, da bi jih bil že kje videl! Prične se pogovor o raznih stvaréh, o trebljenji gosenic, pokončevanji kebrov itd. Može to že vse vedó, ker beró „Novice“. Slednjič od gosenic in kebrov pridemo na politiko. Radi bi bili od mene kaj novega zvedeli, a kaj bom vedel jaz, če še Andrassy sam nič ne vé! Tako pridemo na občinske volitve. Meni se je prav dobro zdelo, da so Mengšani volili narodnega župana.

„Nekoliko težko je šlo“ — pravi eden mož — „a zvilí smo jo, čeravno je gospod S....“

V tem se odpro vrata in „lupus in fabula“, to je gospod A. S. vstopi. Vse omolkne, gospod A. S. pa sede za mizo in se začne razgovarjati s kmeti.

Jaz se skonca ne vdeležujem razgovora, ki se plete o teh in onih rečeh. Pritaknem pa se vendar, ko mladi gospod A. S. spregovori: „Ej, tisto narodnjaštvo ni nič! Pri nas za bokal vina vsak voli vsakega, bodi si Slovenec ali nemškutar.“

„Ne zamerite“ — se oglasi jaz — „to ne bode res, zoper to besedo bodo tudi nazoči možaki oglasili se. Če bi se v Mengšu dobil za bokal vina vsak, zakaj pa niste župan Vi, ki ste se za to čast toliko poganjali in morebiti tudi kak sodček vina žrtvovali?“

Možic na to ne dá odgovora, ampak izpije svoj kozarec do polovice. Poslušalci se pa vidno v pest smejejo. Slednjič vendar spregovori: „Veste, to mi je bilo preneumno. Jaz nisem nikdar maral biti župan.“

„Ne bo res, brez zamere“ — odgovorim jaz — „prav radi bi bili, pa ljudje so si izbrali boljšega. Nemškutarija že tudi v Mengšu gaga, ne pijača in ne denar je ne bota spravila več na noge. Tako je in nič dru-

gače. Jaz stavim, da vi ne boste nikoli župan Mengiški, dokler se držite Dežmanovih grabelj.“

Možic izprazni kozarec in si naroči družega, kmetje pa gredó v pest se smeja drug za drugim.

„Jaz pa vendar rečem“ — pravi ta junaški gosp. A. S. — „da za pijačo lahko dobim fantov, ki bi vas pretepli.“

„To ne bi bili fantje“ — je moj odgovor — „ampak lumpi. Ta vaša beseda je bila vrh tega zelo nepremišljena. V vašo čast bi jaz tudi rekel, da niste v stanu kaj takega storiti, toliko olikani ste že, če prav ste nemškutar.“

Možic kozarec izpije in gre, ločitev ni bila nič kaj prijazna. Tudi jaz grem, zdaj res v posteljo. V spanji pa se mi sanja o nemškutarjih, ki vkljub vinu in denarju pri poštenih kmetih nič ne premorejo. Kjer se ljudstvo zaveda, ni prostora več za nemškutarje.

Zjutraj me zbudi prijatelj ob osmih — pozna ura res, če spomladansko solnce kuka skozi okna. Vrag vedi, da sem tako dolgo in tako trdno spal! Popolnoma okrepcan vstanem in po prisrčnem slovesu od dragih mi prijateljev se napotim dalje. Kam? Človeka vleče srce vedno h kamenu, kjer je bil krščen. Hajdimo toraj v Vodice! Pa po katerem potu? Lepo je zdaj povsod, koder greš, tedaj idimo na okoli, saj do večera smo lahko v Medvodah, od koder nas potegne „črni dub“ v Ljubljano.

Od Mengša pelje cesta preko Most. Bog ne daj, da bi tu prašal po maslu! Tepen boš v sredi vasi in o poldne. Zakaj? Moščanom namreč nagajajo, da jim je nekdanj pes maslo snedel; da bi ga zopet ž njega spravili, so dali pèsa v prešo. Ne vem, so li Moščani sedaj še taki, a nekdanj so bili silno hudi, če je kdo po maslu prašal, in so pretepli celó samostanskega hlapca, ki je maslo pobiral. (Konec prih.)

Politične stvari.

Iz govora dr. Vošnjaka

ob shodu slovenskih volilcev v Žavcu. *)

Predmet dr. Vošnjakovega govora je bil pretres sedanje notranje in vnanje politike Avstrijske. Govornik se ozira na zgodovino zadnjih 10 let od 1867. leta, ko je privandraní tujec Beust ustvaril dualizem ter izročil Slovane nemško-liberalni in ogerski sili in s tem zakrivil vedno rastoče homatiije, nemir in prepír, propad v gospodarstvenem oziru, hiranje in slabost celega cesarstva. Večina poslancev v državnem in v deželnih zborih je umetna, ker se ne naslanja na večino ljudstva; ona vse storí sedanji vladi na ljubo, ker vé, da s to vlado tudi ona pade. Volilni redi so vseskozi krivični in bi se morali pred vsem popraviti. Zakaj ima pri volitvah en grajščak, da le 100 gold. davka plača, toliko pravice, kakor 5 do 6000 kmečkih prebivalcev, ki morda 100.000 gold. in še več davka plačujejo? Na Štajarskem voli 220 velikih posestnikov 4 poslance v državni zbor, tedaj pride na 55 volilcev en poslanec, med tem, ko Celjski volilni okraj šteje nad 100.000 kmečkih prebivalcev, ki samo le enega poslanca volijo! Tudi mesta imajo več volilne pravice, nego kmetje. Vsled tega je v državnem zboru le ena tretjina kmečkih poslancev, namesto da bi najmanj dve tretjini svojih poslancev imeli. Še posebno

*) O tem shodu Štajarskih Slovencev so „Novice“ na kratko že poročale, prinesó danes glavne točke tehtnega govora.

oškodovani pa so Slovani; če tudi so v večini v državi, vendar po sedanjem volilnem redu nikoli ne morejo priti do večine v državnem zboru. Nemško-liberalna stranka, katera že toliko let vlada, dobro čuti, da nima naravne podloge; ker pa si hoče ohraniti svoje gospodstvo, raji pušča v najimenitnejših vprašanjih vse Magjarom na ljubo, samo da še dalje more vladati. — Govornik se potem obrne do Avstro-ogerske pogodbe, katera se ima spet na 10 let skleniti in tako nadaljevati vse sedanje krivice, pa nam naložiti še večja bremena, nego smo jih dozdej prenašali. Leta 1867. je bilo sklenjeno, da plača za skupne stroške, to je, za armado in brodovje Avstrijska polovica 70% Ogerska pa le 30%, tedaj, če skupni stroški znašajo 120 milijonov gold., plačamo mi 84 milij. gold., Ogri pa 36 milijonov gold. Dokazano je, da ta razmera ni pravična — pa bo le za naprej ostala. Tudi banka Dunajska se bode na pol Ogrom izročila, da z vsem tem še dalje na krmilu obdrži nemško-liberalno stranko, in da smo še dalje Slovani v Avstriji na steno pritiskani. — Isto neplodno in nesrečno roko ima nemško liberalna stranka v vseh notranjih vprašanjih. Že 4 leta teče posvetovanje o prenapredbi direktnih davkov, pa težko, da se v tem državnem zboru dožene, a gotovo ne bo olajšanje zemljiškega in hišnega posestnika. Uredovanje novega personalnega prihodninskega davka je dobra misel, a bati se je, da zadene tudi mnogo kmečkih posestnikov. Ker se misli stari prihodninski davek povsod odpraviti, bi se tudi pri zemljiškem davku morala odpisati tretjinska priklada, katera je pod imenom „prihodninskega davka“ leta 1849. bila naložena. Pa to se ne bo zgodilo, ampak namesti 26 $\frac{2}{3}$ % bi se le 2 $\frac{2}{3}$ % odpisalo. — Državni proračun kaže v vsakem letu primanjkanje od 30 do 40 milijonov gold., samo lani se je državni dolg pomnožil za 112 milij. gold., in pri vsem tem so se tudi državni dohodki zdatno povečali, a vse nič ne pomaga, ker so zdaj državni stroški že na 406 milij. gold. narastli. Kam gre toliko denarja? V prvi vrsti sta činž za državne dolgove in skupni stroški, potem pridejo stroški za notranjo upravo, za uradnike, katerim se je leta 1869. plača neprimerno povečala. Povsod preveč pisarije! Zlasti c. k. okrajni uradi v sedanji sestavi so odveč, ker župani in okrajni zastopi morajo največ njihovega dela, in to brezplačno, opravljati. — Silno stroškov je dalje za železnice, zdaj že 26 milij. gold. na leto. Zidalo se je mnogo prav nepotrebnih le zato, da so si podvzetniki, se ve da vsi privrženci vladajoče stranke, svoje žepe polnili. Tedaj nikjer prave varčnosti. Slab izgled države so posnemali deželni zbori, okrajni zastopi in občine. Priklade so vsled tega že tako narastle, da znašajo še enkrat toliko, kolikor direktni davki. Po takem potu ne moremo naprej iti, če ne, pridemo vsi na kant. Treba je, da se ljudstvo bolj zaveda svojih postavnih pravic, političnih in narodnih, potem pa da jih trdno brani. Res, da smo Slovani po volilnih redih silno prikrajšani, in da skoraj v nobenem zboru večine ne moremo dobiti, pa saj tega se držimo, kar nam gre po postavi! Kjer nam je poslanca voliti, izberimo si neodvisnega narodnega moža, naj nam se še tako ponuja kak c. k. okrajni glavar, ali kak široko-ustni nemškutar. Člen 19. ustave nam daje popolno narodno ravnopravnost. Kdor sam ne brani svoje pravice, ta se ne sme pritoževati, ako se mu krati. — Govornik prestopi potem na Avstrijsko vnanjo politiko. Vsaka doba ima svoje ideje, katere težko, a vendar pridejo do zmage, naj se jim še tako ustavljajo posamezni ljudje. V sedanjem veku je prešinila ideja narodnosti vse omikane narode. Zedinila se je v malo letih Italija, potem Nemčija, in Rusija ravno tej ideji

očmi: na oni strani Save rodovito Sorško polje, ležeče med Kranjem, Loko in Medvodami; na tej strani pa še večja rovaja, raztegujoča se doli do Doba in od tam dalje do Save, kjer čez njo Ljubljanski planoti roko podaja. V sredi te nezmerne planjave stoji hribca Vrašica (703 metrov) in Šmarna gora (657 metrov) venčana z lepo cerkvijo, posvečeno Bogu in Mariji. Tri mesta: Kranj, Loko, Ljubljano in mnogo vasi z belo-bliščečimi cerkvami razločno vidiš na tem lepem, dobro obdelanem prostoru. Se oziraš še dalje, ti opazuje obzorje prečudna zmes holmcev, hribov in gorá, na katerih se tu in tam bele cerkvice kakor zvezdice svetijo. Hrib za hribom se dviguje, gora gleda čez goró. Prostemu očesu se kažejo doli na Dolenskem Kum, Gorjanci, proti Notranjskemu Ribniške gore, potem Krim, Javornik; med jugom in zahodom Laško in Idrijsko pogorje, zad za njimi Nanos in daleč doli Snežnik.

Zato rečem s pesnikom:

Na goro, na goro — na strme vrhé,

.....

Na gori cvetice najzajše cvetó!

In tice prelube najslajše pojó.

V geologičnem obziru je Storžič v obče zgornje triasne tvorbe, obstoječ zlasti od srede proti vrhu iz neskladastega svitlo sivega Halinskega ali Hallstadtskega apnenca; na severni strani se pa nahaja v podnožji tudi zdolna trias obstoječa iz Guttenbergskega apnenca in Werfenskih skladov.

Jako mikaven in vabljev je Storžič za rastlinarja (botanika), ker po njem raste mnogo cvetic, katerih drugod zaman iščeš. Nečem pa naštevati posameznih, da se suhoparnimi imeni preveč ne dolgočasim čestitih čitateljev, marveč rečem samo to: kdor mi ne veruje na besedo, naj se potruži, dva- ali trikrat v letu obiskati to planino in se bo v svoje najslajše veselje sam tega prepričal. Dvoje tajnocvetek (kriptogamov) moram vendar-le imenovati, katerih do zdaj tudi še nisem drugod zasledel: prva je lišaj *Rhizocarpon geographicum*, katerega so nekateri kameni na slemenu kar vsi rumeni; druga je mah *Timmia bavarica*, ki raste v zatišji pod skalovjem vrh planinskega pašnika.

Žužkov se tudi mnogo nahaja po Storžiču in med njimi so nekateri prav zanimivi, na priliko: *Cychrus Schmidtii*, *Carabus Creutzeri*, *intermedius*, *alpestris*; *Feronia Jurinei*, *Welensii*, *Schmidtii*, *Ziegleri*, *Mühlfeldii*, *Beckenhauptii*; *Amara spectabilis*, *montivaga*; *Trechus pulchellus*, *rotundipennis* in drugi.

Kdor se s polži peča in si polževine nabira, lahko poišče tu *Helix leucozona*, *hispana*, var. *vittata* (Jan.), *Ziegleri*, katerih je posebno obilno na pečinah poleg Trsteniških koč; potem *Helix phalerata*, *Clausilia unguolata* var. *granatina*, *laminata* var. *alpestris*, *commutata*, *varians*, *plicatula*, *dubia*, *parvula*, *Bergeri* in še druge.

Konečno še besedico o imenu „Karavanke“.

Mnogo si učenjaki belijo glave, od kod je to ime. Bi li se ne dalo izpeljati iz korenike *kr=kir=kar*? Gorenjci *Felszacken*, *Felsriff* imenujejo *kir*, popačeno čir. Tedaj *kir* s pridevkom *vanke*, *kirvanke* = *karvanke* = *karavanke*, kar bi pomenilo „die gezackten Berge“ in to so tudi v resnici.

Kaj nek učenjak g. Dav. Trstenjak k temu poreče? Gotovo bo z glavo majaje rekel: „Si tacuisses“ etc.

S. Robič.

Popotne črtice.

N a P e h l i c a h.

(Konec.)

Po lepi ravnini deloma preko rodovitnega polja, ki prav lepo kaže, deloma memo prijetnih zelenih gajev pelje dobro ohranjena cesta proti Vodiciam. Sploh so v tej fari ceste vse v dobrem stanu, ker lani voljeni župan J. Germovnik zna skrbeti za nje.

Cerkev sv. Marijete v Vodicih je že stara, — ne sedanja, pač pa cerkvice, ki je stala prej na tem mestu; imenovala se je takrat „kapelica“ pri sv. Marijeti v gozdu, — dokaz, da je stala sredi gozda, kar je popolnoma verjetno, ker strelja od nje se že prične obširen gozd, pod njo pa je več gozdičev, ki so se nekdaj gotovo skup držali.

Šola se je tu ustanovila še le leta 1852., prej so otroci dobivali poduk le po duhovnih. Vendar je nekdaj Vodiška fara imela veliko „študentov“, ki so izvolili si razne stanove. Mnogo jih je duhovnov. Zdaj jih je manj, ne zato, ker imajo domá šolo, ampak nekaj zavoljo slabejših časov, več pa zavoljo nove vojaške postave. Kmet pravi: „za vojaka je fant dober tudi, če domá v šolo hodi. Ni treba, da ga dam v Ljubljano, kjer mi zapravi pol grunta, potem pa ga vzemó k vojakom, in ko nazaj pride, ni za nič.“ Tako modruje kmet in — nima li prav?

Cesta me pelje memo cerkve in kdo bi se vsaj za trenutek ne oglasil pri prijaznem gospodu župniku, ki se razen svojega posla peča tudi marljivo s kmetijstvom. Razgovor ni bil dolg, a vendar živahen, mudilo se je meni in gospodoma, njima zavoljo sobote, meni zaradi popoldanske ure. Tako smo kmalu končali prijetno vsaj meni sejo, jaz sem se poslovil in napotil proti Zapogam. Ko stopim z vasi, zapojó nedelji na čast trije viši zvonovi. Prav lepo je slišati H, D, G, akord ta se mojim ušesom prav prilega. Veliki (H) je delo Hilzerjevo in prav vbran s starejšimi. Povsod najlepša spomlad, zelenje in cvetje. Nikjer še nisem slišal toliko kukavic, kakor ob bregu nad Dobrušo do Smlednika. In kako dolgo poje ta tič neprenehoma! Stavil bi kaj, da več stokrat zaporedoma zakuka. „Es=C—Es=C“ je slišati povsod enako, le pod Smlednikom sem slišal enkrat „D—H“; je moral že biti kak star samec, ki se je prehladil ponoči.

Vasi Zapoge, Hraše, Št. Vamperga (Wallburga) so vse v najlepšem cvetju. Pri zadnji je graščina gosp. barona Lazzarinija. Hvala Bogu! vendar enkrat grad, ki ima narodnega gospodarja, kjer iz oken ne gleda zabuhlo nemčurstvo. — Zavijem proti brodu — ali o groza! Je li res? Tam pred ulnjakom stoji pošast, da — prav bašibozuk od nog do glave; isti ljuti obraz, ista obleka. Že primem za palico, kar vidim, da stoji pri miru in nepremakljivo z rudečkastimi očmi zré v gore. Ko ga še gledam, pristopi gospodar in mi reče, da ga je sam izdolbel in pred ulnjak postavil tičem za strah. Tedaj se Turkov celó tiči bojé, naši nemčurji pa so jim taki prijatelji!

„Kaj pa, mož“ — ga ogovorim jaz — „ko bi bili vi namestu tega turčina postavili pred svoj ulnjak kakkega nemškutarja?“

„Menite, da bi se ga kdo bal?“ — odgovori mož. „Nemškutarji so le smešni, bati se jih pa ni.“

Občudovajoč politično zrelost priprostega kmetiča, bi se bil prav rad še spustil v kak pogovor z njim, pa ura mi velí korakati naprej, da ne zamudim v Medvodah vlaka. Prav dobro pa se mi je zdelo, kar mi je povedal, kajti veselo znamenje je, da se pri nas vse zaveda in zakaj „Tagblatt“ govori „o neumnih kmetih“.

Še četrť ure je do Save. Na levi zagledaš Smleški stari grad, ki se daleč vidi; pod njim se raztega obširni Smleški gozd, ki pa zdaj že ni več tako gost, kakor je nekda bil. Grad je dandanes razvalina, ljudstvo je ne gleda s posebnim veseljem, ker po pravljičah še živi med njim spomin na one čase robstva, ko je šel zjutraj kmetič s konjičem ali voličem na tlako, pa je zvečer prinesel domú - le kožo živinčeta. Se vé, da posestniki onega nekdanjega grada niso bili domačini, niso imeli srca za narod. — Ob bregu vidiš tudi kalvarijo — križev pot; morda so ga ljudje napravili v spominj, da jim je bil pot proti gradu res le — križev pot.

Pod Smlednikom je brod; tu se pripelješ na ladiji čez Savo. Struga je zelo globoka, koliko stoletij pač je bilo treba, da si jo je reka izdolbla! Od broda prideš v prijeten hladni gozd, preko vasi Zbilje greš skoro vedno po hladnem, ako ne maraš za veliko cesto, in tiči ti pojó vso pot „promenade-koncert“. Res jako prijetna je ta pot, po kateri si čez dobre pol ure v Medvodah. Manjka še pol ure, da pride vlak z Gorenjskega. Jaz sem bil deloma po dolgi poti, še bolj pa po vročini vtrujen tako, da bi mi bila peš pot do Ljubljane silno težavna. Malo okrepčat se vkrenem v gostilnico na pošti, kjer ni družega dobiti nego četrť litra vina, ki bi bil po svoji ceni lahko boljši. Gostilničarico bi pa opomnil, naj bi bila vljudnejša do vsakega gosta, če tudi ga ne pozná.

Od Medvod do Ljubljane ne vem nič povedati. Voz je bil prazen, toraj v njem dosti prostora. Le to naj opomnim, da Rudolfove železnice vodstvo ni vstreglo ne sebi ne ljudém, da je odstranilo vozove 4. razreda. Kmet iz Št. Vida — na priliko — bo šel rajši peš v Ljubljano, kakor da bi plačal 21 kr. tje in toliko nazaj, pa je pri tem še na uro navezan. In takih pasažirjev je imela Rudolfova železnica največ, — to se vidi zdaj, ko so vlaki le malokdaj tako polni kakor so bili nekda.

Politične stvari.

Avstrija na skoku.

Vsi udje kongresa so si dali besedo, da bodo molčali o svojih razpravah, a vendar leté po vsaki seji telegrami po svetu, in danes se že skoro vse vé, kar se je sklenilo. Za nas je najvažnejša novica ta, da je Avstrija dobila mandat zasesti Bosno in Hercegovino. Kako se je to zgodilo, o tem so poročila različna. Nekatera trdijo, da je ta mandat grof Andrassy zahteval sam, a druga, da so predlog stavili Angleški poverjeniki. Bodi si kakor koli, predlog je prišel v kongres in nihče se mu ni ustavljal, čeravno so prej toliko pisali, kak hrup bi bil, če bi Avstrija šla v Bosno.

Iz tega sledi, da Avstrija ravná po želji vseh veleoblasti, izvzemši Turčijo, ki se temu početju ustavlja z vso močjo. To bo res žalostno komična epizoda pri tej reči, če se Avstrija zavoljo Bosne in Hercegovine spopade s Turčijo! Kaj bodo rekli Magjari, katerim je ravno te dni minister Tisza odgovoril, da „nikakor ne more biti jim v prid, ako si slovanske države na njihovi južni meji med seboj podajajo roke in spletajo verige okrog njihovega nog.“ Na to mu je Helfy odgovoril, da Nemci in Magjari so odločno zoper zasedbo Bosne in Hercegovine. Kaj bo pa zdaj, ko se bo to vendar le zgodilo in se — po najnovejših poročilih — že godí! Magjari se že glasijo. V zadnji seji je Ogerska delegacija dovolila Andrassyu kredit, a s tem pogojem, da dovo-

ljenih 60 milijonov ne porabi za Bosno in Hercegovino, ampak zoper Rusijo. Magjare toraj nekje srbí.

Kaj bodo počeli pa tudi Turki! Če tudi se Turčija sama morda ne bo ustavljala javno sklepom kongresa, ustavljali se bodo mohamedanski prebivalci obeh dežel. — V Bosni stanuje namreč še najbolj ljut in fanatičen mohamedanski rod, kar ga je v Evropi. Ta se ne bode dal tako lahko pomiriti. Bosniški mohamedanec ne zna misliti in meriti sile. Še dandanes veruje to, kar je veroval za časa Solimana in vélikega vezira Sokoloviča, namreč, da padišah (sultan) zapoveduje vsemu svetu. V tej veri je v stanu v gorati in gozdnati zemlji nadaljevati ljuti Vandejski ali gerilski boj. Če se pa plamen tega boja razširi po vsi Bosni, gotovo tudi deželni brambovci mohamedanski ne bode mirno gledali, ampak se bodo pridružili brigantom. In slednjič — bodo li tudi v Carigradu roke križem držali? Če bi bilo pa vse to na nogah, kako se bo držala potem Rusija, Srbija in Črna gora? Zadnji dve boste gotovo najbolj prizadeti, ker se bi ljuti boj vršil ob njihovih mejah, in bi briganti uhajali gotovo na njino zemljo; v deželah po Rusih zasedenih pa mohamedanski fanatizem gotovo tudi ne bo miroval. Mohamedancev je namreč v Evropi še veliko in podali se ne bodo tako naglo.

Se ve, da to le utegne biti, in mogoče je, da tega ne bo. Gotovo je grof Andrassy tudi na to mislil, ko je odločil se za ta korak. Bil je lani čas, ko bi bila vsa Bosna z veseljem sprejela vojake Avstrijske; pa takrat je hotel grof Andrassy biti premoder in je ta ugodni čas zamudil. Zdaj je pot v Bosno bolj trnjeva. Al, kakor se čuje, se je grof Andrassy vendar ne vstraši; če bi se vstrašil, bi se je morda ne mogel obdržati več na ministerskem sedežu in to je za-nj tudi kaj.

Javni listi že celó imenujejo generale, kateri bodo vodili vojno v Bosno. Glavni poveljnik bo Filipovič, levemu krilu bode zapovedoval general Szapary, desnemu Jovanovič.

Avstrijske vojne so nekda bile že v Bosni in to za časa Karola VI. in Jožefa II., a nikdar se jim ni dobro godilo; zá-nje je ta dežela nekako začarana. Kaj pa bo zdaj? Koliko je Avstrija pripravljena žrtvovati za Bosno? Kak spominek si bo zdaj stavila v zgodovini?

Morda ima grof Andrassy pri vsem tem še druge namene, morda išče Egejskega morja, do katerega mu je morda pot med Srbijo in Črnogoro preozka. Morda misli — ravna se po gori navedenem izreku ministra Tisze — Srbijo in Črnogoro bolj narazen potisniti, da bi si ne podali rok, česar se Magjari tako bojé.

Važen je korak Avstrijske armade čez Savo za Avstrijo na vsak način toliko v političnem, kolikor v vojnem obziru. V prvem naj bi jej ne bile napoti še ne rešene domače homatije, v drugem pa naj bi se ne lotila tega s premajhno vojno močjo.

Mi jej iz srca želimo dobro srečo v veseli nadi, da nam Slovanom bo to podvzetje na veliko korist.

Mnogovrstne novice.

* *Štatistika judov.* — Po najnovejših statističnih podatkih šteje se judov: 1. med Romanskimi narodi (Francozi, Italijani in Španijoli) pri 80 milijonih duš 89.000 judov, — 2. med Germanskimi narodi s 106 milijoni prebivalcev 842.000 judov, — in 3. med Slovanskimi narodi s 110 milijoni duš 3 milijone in 47.000 judov. To je dokaz, da jud najbolj ljubi Slovana!

* *Gimnazije v Avstriji.* — Preteklo leto bilo je v Avstriji 91 javnih gimnazij, med katerimi jih je bilo 13 nižih s 4 razredi. Največ gimnazij ima Češka, in